

Wstęp

Niniejsze opracowanie ma charakter autorskiego raportu diagnostycznego i analitycznego. Zadaniem tej publikacji jest ukazanie, a także zinterpretowanie w syntetyczny i możliwie całościowy oraz wewnętrznie uporządkowany sposób tych zjawisk i procesów w sferze publicznej w Polsce, które współtworzą środowisko decydowania politycznego w naszym kraju. W warstwie empirycznej skoncentrowano się na sytuacji w latach 2012–2013, jednakże – jeśli to było konieczne – wykorzystano również dane z lat poprzednich. Opracowanie jest w zamyśle autora propozycją merytorycznego audytu sytuacji decyzyjnej w sprawach politycznych w Polsce na początku drugiej dekady XXI wieku. Dodatkowy kontekst tych rozważań wyznacza seria zbliżających się wyborów bezpośrednich – do Parlamentu Europejskiego, organów samorządu terytorialnego oraz Sejmu i Senatu.

W części wstępnej publikacji zdefiniowano na użytek dalszych rozważań pojęcia sfery publicznej, polityki oraz decyzji publicznej i decyzji politycznej, a także przedstawiono w ujęciu modelowym relacje między sferą publiczną i decydowaniem politycznym. Już na wstępie należy zaznaczyć, że sfera publiczna rozumiana jest w tym opracowaniu szerzej niż w ujęciu Jürgena Habermasa, który kategorii tej używa przede wszystkim do oznaczenia obszaru dyskursu politycznego i wymiany poglądów na tematy publiczne w społeczeństwie (Habermas 2007, s. 279 i nast.). Na potrzeby tych rozważań sfera publiczna jest rozumiana jako przestrzeń, w której dochodzi do artykulacji i agregacji interesów politycznych, walki o uzyskanie i utrzymanie wpływu na władzę publiczną, oraz jako środowisko, w którym odbywa się programowanie i prowadzenie polityk publicznych stanowiących przedmiot działań państwa i jego instytucji, a także innych podmiotów publicznych mających na celu realizację przypisanych państwu zadań i kompetencji. Obok obywatelskiej sfery publicznej, w takim ujęciu istotne znaczenie mają więc też zjawiska i procesy ulokowane w przestrzeni instytucjonalnej i funkcjonalnej państwa, a problemem samym w sobie stają się wzajemne relacje, w tym napięcia, między obu tymi komponentami rzeczywistości publicznej. Trzeba się zgodzić z opinią, że sfera publiczna to także „sfera dobrze pomyślanego prawa, prawidłowo zorganizowanych instytucji i mechanizmów władzy” (Kargol-Wasiluk 2013, s. 103). Decydowanie polityczne jest w tych

rozważaniach rozumiane przede wszystkim jako dokonywanie nielosowych wyborów w sferze związanej z walką o zdobycie i utrzymanie władzy w strukturach publicznych, z uzyskaniem wpływu na zagospodarowanie zasobów społecznych oraz z alokacją dóbr, określaniem celów i zasad sprawowania władzy publicznej i z prowadzeniem polityk publicznych.

W takim ujęciu sfera publiczna i decydowanie publiczne znajdują się w interaktywnych związkach. W sferze publicznej mieszczą się impulsy do decydowania politycznego, jego zasoby i czynniki ograniczające. Równocześnie zaś decydowanie polityczne jest pod względem podmiotowym, przedmiotowym i funkcjonalnym fragmentem sfery publicznej.

W części podstawowej publikacji dokonano analitycznego przeglądu stanu głównych elementów sfery publicznej w Polsce. Odrębnie zrekonstruowano najważniejsze zjawiska i procesy usytuowane w obszarze wartości, zasad, standardów, podmiotów i relacji. W przypadku poszczególnych zagadnień podjęto próbę ukazania kontekstu doktrynalnego, obrazu normatywnego, stanu faktycznego oraz kierunku zmian. Diagnoza została uzupełniona własnymi komentarzami, ocenami oraz wnioskami prognostycznymi. Przy formułowaniu poszczególnych ocen wykorzystano przede wszystkim dane z własnego monitoringu rozwoju wydarzeń, konkluzje toczącej się debaty nad tymi sprawami, wyniki regularnych badań aktualnych problemów i wydarzeń prowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej, ustalenia zespołu przygotowującego pod kierunkiem Janusza Czapińskiego i Tomasza Panka *Diagnozę Społeczną* 2011 i 2013, a także bogaty materiał zebrany przez autora w trakcie dyskusji podczas realizowanych od kilku lat na studiach politologicznych na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego konwersatoriów z przedmiotu pod nazwą „decydowanie polityczne”.

Końcowy fragment opracowania zawiera podstawowe wnioski, które nasuwają się z dokonanego przeglądu w kontekście politologicznym. Przedstawiono korelacje i mechanizmy powiązań i interakcji między kształtem sfery publicznej i decydowaniem publicznym, w tym przede wszystkim decydowaniem politycznym. Przedmiotem szczególnego zainteresowania uczyniono punkty krytyczne oraz zmiany jakościowe w analizowanych stosunkach.

Opracowanie, jak się wydaje autorowi, w sposób wyrazisty ukazuje dwa podstawowe aspekty relacji między sferą publiczną i decydowaniem politycznym. Po pierwsze, w świetle zebranego materiału i przeprowadzonej analizy widać wyraźnie, że zjawiska i procesy zachodzące w sferze publicznej są uwarunkowaniem decydowania politycznego i wyzwaniem dla niego oraz wyznaczają jego ramy. Po drugie, opracowanie potwierdza, że wybory dokonywane w ramach decydowania politycznego, stanowiące w ujęciu funkcjonalnym fragment sfery publicznej, modyfikują stan tej sfery i w nowy sposób określają warunki jej funkcjonowania. Bez wątplenia można w tym przypadku mówić o zazębieniu się obu wskazanych wyżej przestrzeni publicznych.

Zamysłem autora jest powtórzenie za pięć lat podobnego raportu diagnostycznego i analitycznego, co – jak można sądzić – pozwoli na ukazanie podjętej w niniejszym opracowaniu problematyki w kontekście ciągłości i zmian oraz na zweryfikowanie poprawności zawartych w niniejszej publikacji hipotez dotyczących przyszłości.